

**VRIJWILLIGE
HET GILDE VAN MOLENAARS**

**GILDE
BRIEF**

DE GILDEBRIEF

MEDEDELINGENBLAD VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF VERSCHIJNT 4 X PER JAAR. DE OPLAGE IS 1200 EXEMPLAREN

REDACTIE : G.J. POWW

SECRETARIAAT : HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

POSTBUS 1372 1500 AJ ZAANDAM

POSTGIRO 2144780 T.N.V. HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

NAARDEN

BIOTOOPWACHT : E. SMIT, ACACIALAAN 41, 1521 EK WORMERVEER
TEL. 075 - 283123

GILDE-VERZEKERINGEN : E. ZWIJNENBERG, NIC.BEETSKADE 40, 1817 EB
ALKMAAR. TEL. 072 - 125682

BLIKSEMAFLEIDERCONTROLE : N.J. VAN WEELDEN, JAC.VAN BEIERENLAAN 19
2613 HV DELFT. TEL. 015 - 135958

LEDENADMINISTRATIE : MEVR.E.N. POWW-SCHIPPER, ZWARTEWEG 70
1412 GE NAARDEN. TEL. 02159 - 45428

ADVERTENTIES

VOOR BEDRIJVEN OF INSTELLINGEN, DIE MATERIALEN EN/OF DIENSTEN AANBIEDEN
WELKE DIRECT OF INDIRECT TE MAKEN HEBBEN MET DE MOLENWERELD, BESTAAT DE
MOGELIJKHEID TE ADVERTEREN.

DE KOSTEN VOOR DE DIVERSE ADVERTENTIE-FORMATEN IS ALS VOLGT:

1/1 PAGINA f 130,-- PER PLAATSING

1/2 PAGINA f 85,-- PER PLAATSING

1/4 PAGINA f 50,-- PER PLAATSING

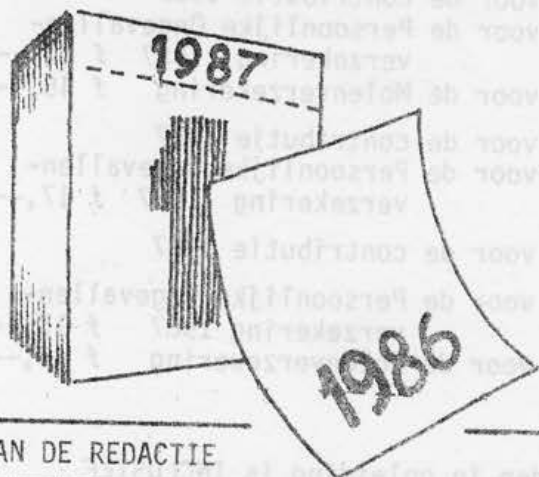
HET IS ALLEEN MOGELIJK MINIMAAL VIER PLAATSINGEN TE RESERVEREN.

VRIJWILLIGE

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

5e Jaargang nr. 4

DECEMBER

VAN DE REDACTIE

Alweer een jaar om, en wat voor een jaar ?

Wat een mooie zomer en wat een heerlijke herfst, wat een fruit en wat al niet meer.

Voor de vrijwilligers op een poldermolen was er echter niet veel te verdienen, want veel water in de polder was er niet. Maar het kan nu eenmaal niet voor eenieder ideaal zijn.

Des te beter zijn de laatste weken van november en december voor de waterpezers !

Ook de tweede cursus-serie van de cursus malen met de steen is weer achter de rug en verliep ook weer uitstekend.

Verder heeft het bestuur niet stil gezeten en diverse keren vergaderd om vele zaken op de rails te zetten of bij te sturen.

Zo is dan toch de schadeverzekering rondgekomen met Centraal Beheer en gaat in per 1 januari 1987. Bij ontvangst van deze Gildebrief ontvangt U danook daarvoor een acceptgirokaart. Dus ook voor de molenaar geldt nu : **EVEN APELDOORN BELLEN.**

Op Informatie-gebied is weer het een en ander afgewerkt. Als de drukker woord houdt, hebt u de resultaten van dit werk gelijktijdig met deze Gildebrief ontvangen.

Tot slot nog een voorspoedig 1987 toegewenst en dat er maar weinig wind DOOR de hekkens mag waaien, vooral op de zaterdagen.

Licht de vang en maal voorspoedig en houdt de veiligheid in en op de molen hoog.

BERICHT VAN DE LEDENADMINISTRATIE

Als het allemaal zo is gelopen als het moet lopen, ontvangt U gelijk met deze Gildebrief de volgende acceptgirokaarten:

Geslaagden	: 1 acceptgirokaart voor de contributie 1987
	1 acceptgirokaart voor de Persoonlijke Ongevallenverzekering 1987 f 17,--
	1 acceptgirokaart voor de Molenverzekering f 45,--
Leden in opleiding:	1 acceptgirokaart voor de contributie 1987
	1 acceptgirokaart voor de Persoonlijke Ongevallenverzekering 1987 f 17,--
Donateurs	: 1 acceptgirokaart voor de contributie 1987
Instructeurs	: 1 acceptgirokaart voor de Persoonlijke Ongevallenverzekering 1987 f 17,--
	1 acceptgirokaart voor de Molenverzekering f 45,--

TOELICHTING:

Contributie van geslaagde leden en leden in opleiding is INCLUSIEF W.A.-verzekering. Voor leden in opleiding geldt deze W.A.-verzekering ALLEEN maar, wanneer zij onder toezicht werken van een door het Gilde aangestelde instructeur of een geslaagd lid van het Gilde.

Het bedrag op de acceptgirokaart voor de PERSOONLIJKE ONGEVALLENVERZEKERING is voorgedrukt f 17,--. Vorige jaren was de premie voor deze verzekering f 20,--, maar de premie is nu gezakt tot f 17,-- per jaar. Na 1 juli 1987 betaalt men voor deze verzekering f 9,75 aan premie.

De acceptgirokaart voor de MOLENVERZEKERING staat ook op naam van de geslaagde vrijwilliger of instructeur. Bij voldoende deelname aan deze verzekering kan de premie volgend jaar beduidend lager worden. Voor verdere gegevens over deze verzekering verwijzen wij U naar de vorige Gildebrief van September 1986, waarin uitvoerig staat vermeld waar deze verzekering voor dient.

Wat niet in dat verhaal stond, was de mededeling, dat men ook verzekerd is tegen produktaansprakelijkheid; m.a.w. men is verzekerd tegen de gevolgen die voortvloeien uit de levering van ondeugdelijke produkten (o.a. meel).

Iedereen, die een Persoonlijke Ongevallenverzekering of Molenverzekering afsluit, krijgt een certificaat toegestuurd als bewijs van betaling en met daarop een uittreksel van de polisvoorwaarden. Dat toesturen kan even duren, maar men is wel verzekerd zodra men betaald heeft. Dus : snelle betaling om de verzekering zo snel mogelijk in te laten gaan !! Men kan zich namelijk nooit achteraf verzekeren !

BERICHT VAN DE PENNINGMEESTER

Naar aanleiding van de aanmaningen voor de contributie over 1986 zijn er enorm veel betalingen binnengekomen.

Enkele betalingen kunnen door ons niet verwerkt worden, omdat men geen naam op de acceptgirokaart heeft geschreven. Wij verzoeken U dan ook, indien na de aanmaning betaald is, even te controleren of Uw bank- of gironummer hieronder vermeld staat, zodat wij de betalingen kunnen verwerken en U het komende jaar alles kunnen toesturen. Leden, die niet betaald hebben, worden automatisch geroyeerd vóór 1 januari 1987 en het lijkt ons sneu, als men wel betaald heeft, en men toch geroyeerd wordt !

Girorekening :	Bankrekening:
3056340	321211782 (RaBo-bank Geldermalsen)
2911959	362705577
4353525	693903880 N.M.B.-bank Slinge
3381381	346421160
3163018	389016004
4517100	138974055
2289383	

Van deze rekeningen hebben wij f 25,-- contributie over 1986 ontvangen. Meldt U zich even telefonisch : 02159 - 45428 .

Verder ontvingen wij 2 acceptgirokaarten, waar zelfs de PCGD zich geen raad mee wist ! Van deze 2 giro's zijn dus de bedragen NIET afgeschreven, dus van hen is geen contributie ontvangen.

Gironummer: 3319509 en 763120.

DE 15e NATIONALE MOLENDAG = ZATERDAG 9 MEI 1987

Op zaterdag 9 mei gaat geheel molenminnend Nederland alweer voor de 15e maal de Nationale Molendag beleven. Zoals u wellicht bekend, is deze Molenfeestdag min of meer ontstaan uit een opwelling, maar de reacties waren direkt dusdanig, dat besloten werd er een jaarlijks terugkerend nationaal gebeuren van te maken. Het aantal deelnemende molens groeide elk jaar. In 1986 draaiden maar liefst 570 molens op Molendag.

En dat zijn er dus nog altijd een aantal te weinig, want we hebben zo'n duizend molens in ons mooie land.

Er zijn echter jammer genoeg steeds een flink aantal molens, die om de een of andere reden niet draaivaardig zijn. Omdat de molens altijd

in weer en wind staan en ze gebouwd zijn met veelal natuurlijke materialen als bijv. hout en riet, hebben ze nogal wat van het weer te lijden. Molens hebben het beslist moeilijker dan andere monumenten die bijv. van baksteen en dakpannen gebouwd zijn.

De vele molenaars, die er nu gelukkig weer zijn, doen hun uiterste best de molens in goede konditie te houden.

Er is een heel mooie affiche gemaakt. Ontworpen ook al weer door een vrijwillig molenaar, Boudewijn van Weel, die er een vrolijk geheel van gemaakt heeft. De afbeelding is zwart-wit, maar in werkelijkheid wordt hij geel en bruin. Een werkelijk vrolijke plaat. Vanzelfsprekend worden er ook weer stickers gemaakt. Iedere geslaagde vrijwillig molenaar krijgt in 1987 2 affiches plus 1 sticker toegezonden.

Hang één affiche op een "wervende" plaats op a.u.b., de andere affiche b.v. aan de molen.

Bestellen van affiches en stickers van de komende 15e Nationale Molendag kan door overmaking op de girorekening 2903693 t.n.v. Werkgroep Nationale Molendag te Muiderberg. U schrijft gewoon op de girostrook, wat u van ons wilt hebben. Dus beslist niet per brief bestellen !

Prijzen: 1 affiche plus 1 sticker worden u voor f 6,25 franko toegezonden. Voor deze prijs geschiedt verzending in een koker.

Wilt u het wat goedkoper ? Dat kan.

In gevouwen toestand kosten de affiches f 2,25 per stuk en ze worden u vanaf 5 stuks franko toegezonden, dus gewoon in een enveloppe.

Stickers kosten f 0,60 per stuk. Eveneens franko vanaf 5 stuks.

Bij bestelling van slechts enkele stuks gelieve u f 1,25 extra te gireren. Verzending van slechts enkele stuks kost verhoudingsgewijs domweg teveel aan porto. Dus.....gewoon wat meer bestellen !

Tijdens de voorjaarsvergaderingen in Amsterdam en in Arnhem zijn affiches en stickers ook te koop. Er komt dan geen porto aan te pas, dus aangepaste prijzen.

Verzending van bestellingen geschiedt direkt na genoemde voorjaarsvergadering van De Hollandsche Molen (begin maart dus).

Geeft u a.u.b. vooral duidelijk op, wat u van ons wenst te ontvangen.

Dus beslist niet alleen een geldbedrag vermelden, maar ook voor welk aantal stickers of affiches dat bestemd is. Wij komen er anders absoluut niet uit.

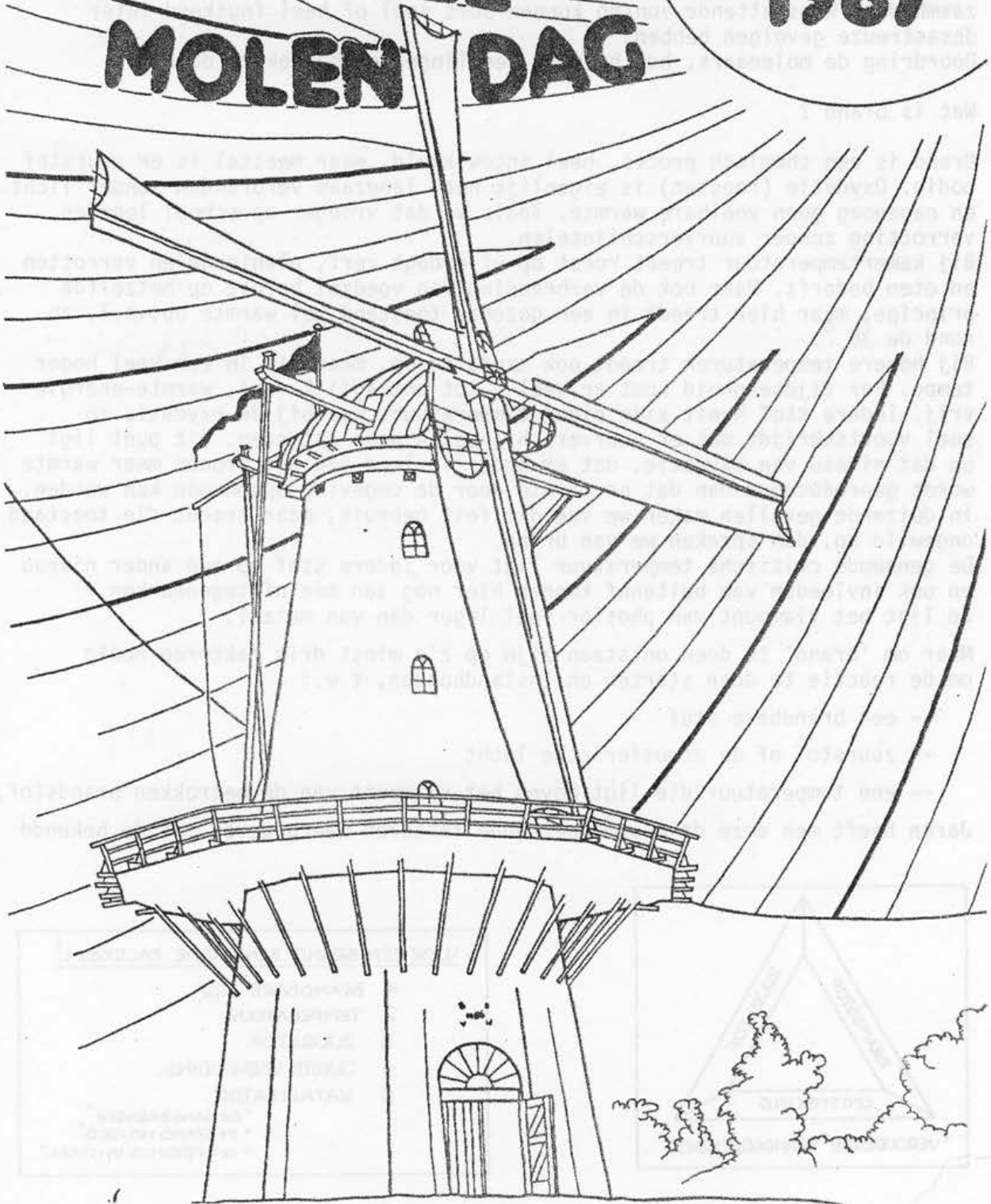
Werkgroep Nationale Molendag

Voor eventuele inlichtingen : Bert van Uffelen,
Valkenlaan 8,
7905 AA Hoogeveen

Tel. 05280-71991 (na 18.30 uur).

**15E
NATIONALE
MOLEN DAG**

**9 MEI
1987**

BRAND, de bestrijding en het voorkomen daarvan in wind- en watergedreven molens.

Het brandgevaar in een molen is een altijd aanwezige zaak. Immers er zijn in bijna alle gevallen licht tot makkelijk ontvlambare bouwmaterialen gebruikt en veel, al dan nog geconserveerd met ook licht ontvlambare produkten.

Uiterste voorzichtigheid dient betracht te worden met las- en slijpwerkzaamheden. Wegspattende vonken kunnen soms snel of heel fnuikend later desastreuze gevolgen hebben.

Doordring de molenaars, hun hulpen, leerlingen of bezoekers daarvan.

Wat is brand ?

Brand is een chemisch proces, heel ingewikkeld, maar meestal is er zuurstof nodig. Oxydatie (roesten) is eigenlijk heel langzaam verbranden zonder licht en nagenoeg geen voelbare warmte. Zoals we dat vroeger op school leerden, verrotting zonder vuurverschijnselen.

Bij kamertemperatuur treedt roest op of droogt verf, plantendelen verrotten en eten bederft. Maar ook de verbranding van voedsel berust op hetzelfde principe, maar hier treedt in een gezonde toestand wel warmte op, n.l. zo rond de 36°.

Bij hogere temperaturen treedt ook oxydatie op, maar dan in een veel hoger tempo. Per tijdseenheid komt er veel, tot ontzaglijk veel, warmte-energie vrij. Iedere stof heeft zijn eigen temperatuur, waarbij de oxydatie zo snel voortschrijdt dat er vuurverschijnselen gaan optreden. Dit punt ligt op dat niveau van oxydatie, dat er onder invloed van het proces meer warmte wordt geproduceerd dan dat er warmte door de omgeving opgenomen kan worden. In duizende gevallen maken we van dit feit gebruik, maar treedt die toestand ongewild op, dan spreken we van brand.

De genoemde kritische temperatuur ligt voor iedere stof op een ander niveau en ook invloeden van buitenaf kunnen hier nog aan mee of tegenwerken. Zo ligt het vlampunt van fosfor veel lager dan van metaal.

Maar om 'brand' te doen ontstaan zijn op z'n minst drie factoren nodig om de reactie te doen starten en instandhouden, t.w.:

- een brandbare stof
- zuurstof of de atmosferische lucht
- een temperatuur die ligt boven het vlampunt van de betrokken brandstof.

Jaren heeft men deze drie samenwerkende factoren weergegeven met de bekende

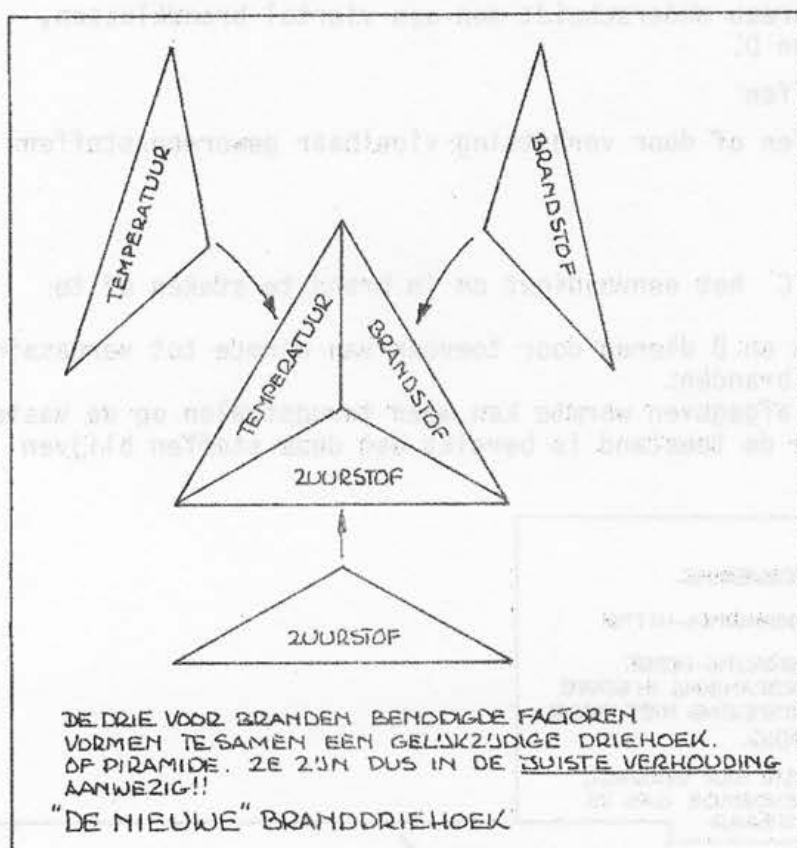
VOOR EEN BRAND BENODIGDE FACTOREN!

- 1 BRANDBARE STOF.
- 2 TEMPERATUUR.
- 3 ZUURSTOF.
- 4 JUISTE VERHOUDING.
- 5 KATALISATOR.

"OP GANG-BRENGER"
 "IN STAND HOUDER"
 "ONSTEKING'S INITIAAL"

branddriehoek, maar tegenwoordig bekijkt men deze zaak iets genuanceerder. Met behulp van deze driehoek zijn nl. niet alle branden te verklaren. Als men brandstof en lucht bij een bepaalde temperatuur bij elkaar brengt gebeurt er niet zo maar spontaan iets in alle gevallen. In vele gevallen is er een animator nodig, die de zaak op gang brengt, of zelfs zonder deze bijkomende factor in het geheel niet tot stand komt. Een goed voorbeeld is het bekende suikerklontje in de asbak. Al houdt men tot de vingers pijn doen een vuurtje onder een suikerklontje, dan gebeurt er nl. niets. Ligt er een suikerklontje in een asbak met sigaretten-as besmeurd en er valt een nog goed brandende lucifer op, dan loopt men de kans dat men ineens een suikerklontje ziet branden. De sigaretten-as is hier dan de vierde factor, die de zaak op gang helpt.

Er blijken dus niet 3 maar wel 5 factoren samen te kunnen spannen om brand te doen ontstaan, t.w.:

- brandbare stof
- temperatuur
- zuurstof of lucht
- de juiste chemische verhouding
- de zg. katalysator, of wel de animator, of op gang brenger, welke tevens de opgang-houder blijkt te zijn.

De laatstgenoemde is niet altijd nodig, maar de juiste chemische verhouding wel. Dat is met een simpele verklaring aan te tonen, want door en door nat hout brandt behoorlijk moeilijker dan een kurkdroge plank.

De chemische samenstelling is dan sterk ten gunste verstoord door een te grote dosis H_2O , ofwel te veel water.

Hiermee zijn we dan tevens gekomen tot het foefje van brandblussen met water, al ligt hier de eigenlijke reden van toepassing ergens anders. Water gebracht op een vuurhaard werkt nl. in op twee factoren van een brand.

Hoe manifesteert een brand zich ?

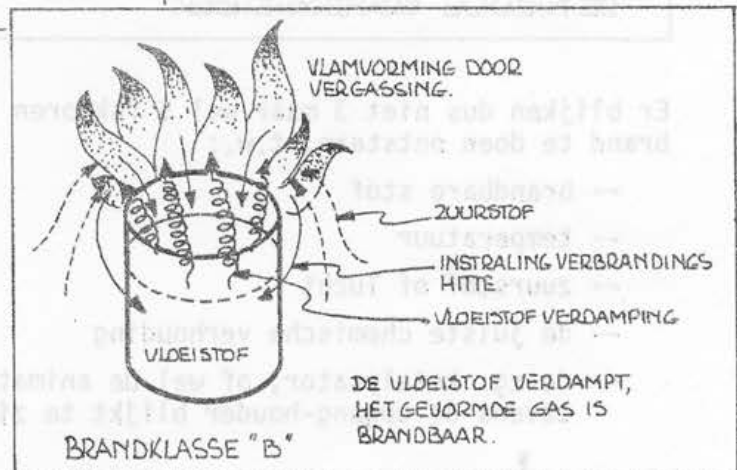
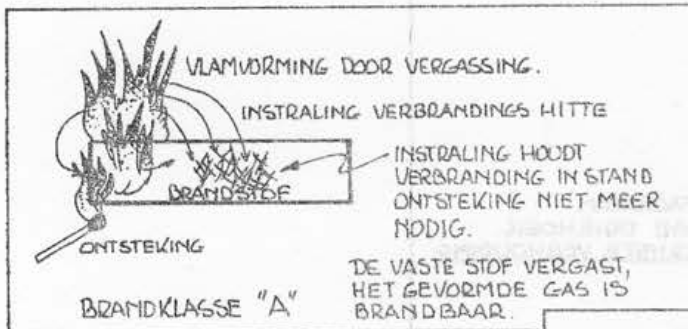
Branden van hout, riet, olie, kaarsvet of gas gedragen zich t.o.v. elkaar geheel anders. Uit hoofde daarvan is de aanpak van het bluswerk verschillend. Volgens het normalisatiebureau onderscheidt men een viertal brandklassen, ingedeeld onder A, B, C en D.

- A . Alle vaste stoffen
- B . Alle vloeistoffen of door verhitting vloeibaar geworden stoffen
- C . Gassen
- D . Metalen

In dit rijtje is de groep C het eenvoudigst om in brand te steken of te geraken.

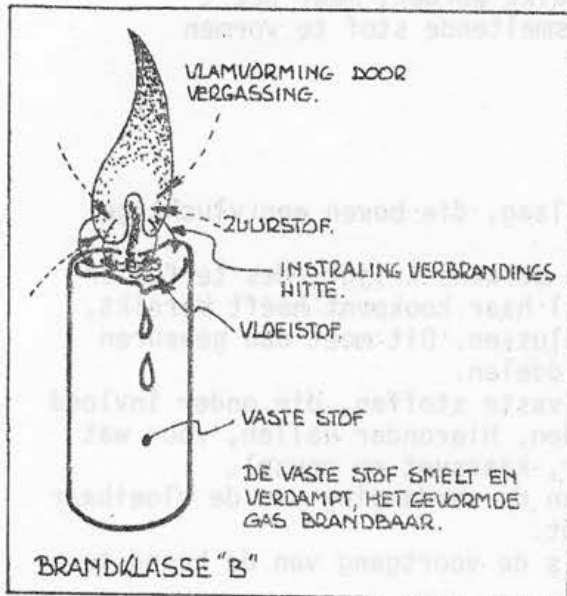
De stoffen genoemd onder A en B dienen door toevoer van warmte tot vergassing over te gaan alvorens zij branden.

De door het brandende gas afgegeven warmte kan weer terugstralen op de vaste of vloeibare stof, waarmee de toestand is bereikt dat deze stoffen blijven branden.

Bij vaste stoffen kan dit zelfs zover gaan, dat de gevormde gassen door de toegevoerde warmte zo snel ontstaan, dat zij niet snel en volledig verbranden. Er ontstaat dan een kernbrand in de hoeveelheid vaste stof (b.v. intern gloeien van houtblokken in de open haard).

Bij vloeistoffen verdampt alleen de toplaag, welk gas dan verbrandt. Wordt de vloeistof zover verhit, dat het kookpunt wordt bereikt, dan gaat ook het gas afkomstig van de opstijgende bellen in de vloeistof de brand animeren.

Het branden van metalen laten we hier buiten beschouwing, daar dit in de molenwereld niet van toepassing is.

De blusmiddelen.

Branden blussen kan gedaan worden met afkoelende, vlamverstikkende of langs chemische weg het verbrandingsproces versturende stoffen.

De meest gebruikte blusmiddelen zijn :

a. water	koelende stof
b. schuim	verstikkende stof
c. kooldioxyde	verstikkende stof
d. smeltend bluspoeder	verstikkende stof
e. niet smeltend bluspoeder	proces versturende stof.

Het blussen van brand

Bij brand dient men altijd uit te gaan van de brandbare stof, die in brand staat. Hierop dient het blusmateriaal op afgestemd te worden.

Stoffen, behorende tot brandklasse A.

De branden beginnen bijna altijd klein, vaak uit een smeulende kern en heeft geruime tijd nodig om voldoende stralingswarmte op te bouwen om de kernreactie van een open brand op gang te brengen.

In aanvang brandt de stof alleen aan de oppervlakte. Hoe langer deze toestand voortduurt, des te dieper straalt de verbrandingswarmte in en ontstaat een kern-brand.

Een brand in het beginstadium is snel te blussen, door de stralingswarmte sterk te reduceren m.b.v. het sterkkoelende medium water.

Alleen verstikken heeft maar kort resultaat, want zodra er weer zuurstof kan toetreden gaat de brand verder onder invloed van de nog aanwezige stralingswarmte, opgeslagen in de vaste stof.

Bij een kernbrand geldt hetzelfde, alleen hier treedt het bekende nablussen op, daar de kern ook afgekoeld moet worden.

Smeltend bluspoeder A.B.C. kan ook gebruikt worden, maar heeft het nadeel, dat niet overal de door de smeltende stof te vormen glazuurlaag is aan te brengen.

Nablussen is dan ook vaak nodig.

Brandklasse B.

Een vonkje is reeds voldoende om de gaslaag, die boven een vluchtige vloeistof hangt, te doen ontsteken.

Hoe langer de uitstraling van de warmte de kans krijgt, des te feller wordt de brand. Als de vloeistof eenmaal haar kookpunt heeft bereikt, is het uiterst moeilijk zo'n brand te blussen. Dit moet dan gebeuren door terdege afdekking met schuimblusmiddelen.

Onder deze brandklasse vallen ook alle vaste stoffen, die onder invloed van de instralingswarmte vloeibaar worden. Hieronder vallen, voor wat de molenwereld betreft, natuurlijk teer, kaarsvet en reuzel.

Er treedt geen kernbrand op, daar alleen de verdamping van de vloeibaar geworden vaste stof in gasvorm verbrandt.

Ook hier door afsluiting van de lucht is de voortgang van de brand te stoppen en te blussen.

Brandklasse C.

Een brand, die veroorzaakt wordt door uitstromend gas, is eenvoudig te blussen door de toevoer, indien mogelijk, af te sluiten.

De brandhaard daarna afkoelen met water.

Ook B.C.F.poeder is goed geschikt voor het blussen van gasbranden.

Doch deze categorie branden is niet zo veel voorkomend in molens.

Afgezien van die gevallen waar bewoning het geval is.

Brandklasse D.

Metalen, die in brand geraken, komen niet of nauwelijks voor in de molen. Deze brandklasse kunnen we dus verwaarlozen.

Het molenbedrijf

Na deze uiteenzetting zullen we eens bekijken wat er zoal in de molen kan voorkomen.

Brand in de molen is veelal een kwestie van vaste stoffen, eventueel aangevuld met een kleine hoeveelheid vloeibare stoffen.

Water om te blussen is dan ook het aangewezen middel, dat ruimschoots voorhanden dient te zijn.

Zoals reed gesteld, is een brandhaspel, aangesloten op de waterleiding, het middel. Eventueel aangevuld met in de kap op de zolder daaronder een snelblusser met een inhoud van minimaal 9 liter.

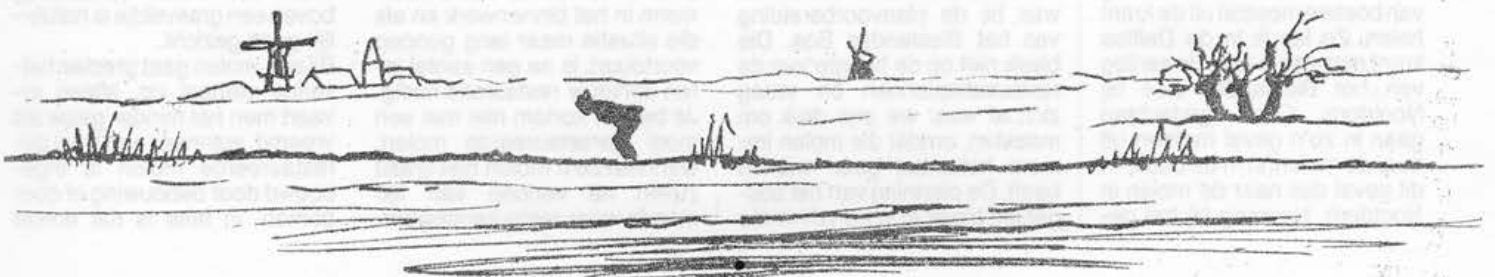
Wij adviseren hier een slanghaspel om een drietal redenen :

- a. Men heeft een onbeperkte hoeveelheid blusmiddel in de vorm van water bij de hand.
- b. De werking is uiterst simpel en kan nagenoeg kosteloos beoefend worden.
- c. Blust men met een slanghaspel en raakt daarbij ingesloten door ernstige rookontwikkeling, waarbij terugvinden van de uitgang bemoeilijkt wordt, dan heeft men de slang nog, waarlangs men snel en zeker de weg terug kan vinden !

Waarop nog te letten :

- Voorkomen is beter dan blussen, zowel voor Uzelf als voor de molen.
- Controleer alle blusmiddelen op regelmatige tijden.
Ook de slanghaspel ; spuit er rustig eens mee, al is het maar om de molen schoon te maken.
Een draagbare blusser onderbrengen in een abonnement op technische controle.
- Alle blusmiddelen, hoe goed ook, zijn bedoeld om een 'begin' van brand in de kiem te smoren. Is er een begin van brand, dan ondanks de eigen aktie daartegen de brandweer waarschuwen. Komen ze na het door U doven van de brand, dan is hun dit wel zo lief. Terwijl het dan toch voor hen een goede oefening was.
Alle blusmiddelen ten spijt, ze zijn alleen bedoeld als eerste hulp maar niet geschikt om een uitslaande brand te blussen.
- Speel onder geen voorwaarde de held, die het wel even zal klaren.
Loopt het uit de hand, dan is U direkt een andere, zeer negatieve rol toebedeeld.
- Pas op voor rookvorming in gesloten ruimtes. Het is moeilijk ademen in dergelijke omstandigheden. Ga alleen in zulke gevallen naar binnen als op uiterst snelle wijze een leven gered kan worden. Maar nogmaals, weet wat U doet, een dode held is gauw vergeten.
- Plaats erg brandbare stoffen, zoals verf en smeermiddelen zo, dat ze niet kunnen omvallen of bij het minste of geringste vlam kunnen vatten.
- Ga met overleg om met kooktoestellen of andere hitte-verspreidende apparaten. Controleer of laat dit doen, gaskachels enz. op goede werking.
Verwissel nimmer gastankaansluitingen terwijl er direkt in de buurt nog een apparaat aanstaat. Al is het maar een waakvlam van een kachel of geiser. Beter is de gastanks in het geheel niet in de molen te plaatsen. Breng ze onder in een schuurtje in de buurt van de molen.
- Roken in de molen kan men niet toelaten, doe het dus ook zelf niet.
- Tot slot : wees altijd allert op mogelijkheden tot ontstaan van brand.

Nogmaals VOORKOMEN IS BETER DAN BLUSSEN !!

Artikel uit het blad "Platform" van april 1986. 2e jaargang nr. 4
Platform is een periodiek van het Ministerie van Landbouw en Visserij
en handelt over actuele beleidszaken.

Plant geen bomen of bossen in omgeving van molens

„Vooral in het westen van ons land worden er momenteel tal van plannen voorbereid voor de aanplant van nieuwe bossen. Denk maar aan de aanleg van het bosgebied op het Floriadeterrein bij Zoetermeer en aan het Bieslandse Bos bij Nootdorp. Daarbij wordt helaas niet altijd rekening gehouden met de molens die in de omgeving van die bossen staan. Met alle gevolgen van dien. Want een molen, die niet of onvoldoende wind vangt, kan niet draaien en is daarmee gedoemd tot verval.

Daarom willen we er graag bij allen, die zich met de plannen voor bosaanleg bezighouden, op aandringen om rekening te houden met de nabijgelegen molens". Aldus de heer G. de Vries, stafmedewerker van „De Hollandse Molen, Vereniging tot behoud van molens in Nederland".

„Bij de aanleg van het perceel bos op het Floriadeterrein doen zich overigens geen problemen voor, omdat in de directe omgeving geen molens staan. Bij het Bieslandse Bos hebben we daarentegen wel te maken met een molen die door dit bos de wind uit de zeilen wordt genomen. De gang van zaken rondom deze Nootdorpse molen is een typisch voorbeeld van hoe het voor ons vaak vechten tegen de bierkaai is. Wij moeten de informatie over de aanleg van bossen meestal uit de krant halen. Zo las ik in de Delftse krant een artikel over de aanleg van het Bieslandse Bos bij Nootdorp. Onze gedachten gaan in zo'n geval meteen uit naar de molen(s) in de buurt. In dit geval dus naar de molen in Nootdorp. Navraag bij het ge-

meentebestuur van Nootdorp leerde ons dat die gemeente restauratieplannen heeft voor deze molen. Momenteel verkeert die molen in zeer slechte staat en ontbreken zelfs de wieken. Maar het is de bedoeling dat die molen weer helemaal wordt gerestaureerd en ook weer zal gaan draaien.

Vervolgens heb ik contact gehad met een landschapsdeskundige van de Provincie Zuid-Holland, die nauw betrokken was bij de planvoorbereiding van het Bieslandse Bos. Die bleek niet op de hoogte van de restauratieplannen en vroeg zich af waar we ons druk om maakten, omdat die molen immers helemaal geen wieken heeft. De planning van het bosgebied bleek al in een dermate

ver gevorderd stadium dat het bos nu toch zal worden aangelegd. Men heeft ons echter wel toegezegd, dat er in de directe omgeving van de molen alleen lage beplanting zal komen en geen hoge bomen. Maar het blijft de vraag of die molen in de toekomst wel voldoende wind zal vangen", aldus de heer De Vries.

De molen in Rosmalen wordt door bomen en struiken vrijwel geheel aan het oog en dus ook aan de wind onttrokken

In verval

„Nu zullen veel mensen zich waarschijnlijk afvragen waarom wij ons daar zorgen over maken", zo vervolgt hij. „Een molen is in hun ogen een monumentaal bouwwerk en of hij al of niet draait, dat zal hun een zorg zijn. Maar zo eenvoudig ligt dat niet. Als een molen niet regelmatig draait, dan raakt hij snel in verval. Er komt houtworm in het binnenwerk en als die situatie maar lang genoeg voortduurt, is na een aantal jaren opnieuw restauratie nodig. Je bent er kortom niet met een mooi gerestaureerde molen; wanneer zo'n molen niet draait zullen na verloop van tijd steeds weer restaurantierwerk-

zaamheden nodig zijn. Daarom streeft onze vereniging ook drie doelstellingen na: ten eerste restauratie en behoud van de molens die er nog in ons land zijn. Daarbij gaat het om een kleine duizend windmolens en circa 75 watermolens (dit zijn door waterkracht aangedreven molens). Ten tweede: het zoveel mogelijk laten draaien van de molens. Daartoe leiden we mensen op, die in hun vrije tijd molenaar willen zijn. Het gilde van vrijwillige molenaars telt inmiddels al bijna 600 gediplomeerde molenaars. En ten derde: het zorgen voor een goede molenbiotoop. Dat wil zeggen voor een geschikte omgeving, zonder hoge bebouwing of begroeiing, die de wind wegneemt. Als niet ook aan deze derde voorwaarde is voldaan, dan schiet je dus feitelijk je doel voorbij. Helaas beseffen veel instanties dat niet. Dat maakt het werken er voor ons niet gemakkelijker op. In de praktijk leidt dat er vaak toe dat we bezwaarschriften tegen bouw- en begroeiingsplannen indienen en als dat tot niets leidt, proberen we ons gelijk te halen bij de Raad van State. We hebben al verscheidene AROB-procedures aangespannen, maar helaas worden we lang niet altijd in het gelijk gesteld".

Weggegooid geld

De heer De Vries: „Aan de hand van het volgende voorbeeld probeer ik wel eens duidelijk te maken waarom we ons zo inzetten voor een goede molenbiotoop. Wanneer een gemeente een mooie oude ophaalbrug rijk is, die erg vervallet is, dan is de kans groot dat die brug wordt gerestaureerd. Als die brug er vervolgens weer netjes bijstaat zal niemand het in zijn hoofd halen om voor te stellen de gracht onder die brug te dempen. Dan zou het geld dat aan die restauratie is besteed, weggegooid geld zijn. Want een fraaie ophaalbrug boven een grasveldje is natuurlijk geen gezicht.

Bij een molen gaat precies hetzelfde verhaal op, alleenervaart men het minder gauw als vreemd, wanneer een fraai gerestaureerde molen is ingebouwd door bebouwing of door bomen. In feite is dat echter

evenzeer geen gezicht en weggegooid geld. Gelukkig stuit uitleg van onze kant niet altijd op onbegrip en onwil. In de gemeente Batenburg staat bijvoorbeeld een fraaie molen, die echter erg weinig wind vangt door de omringende hoge bomen. Nadat wij met het gemeentebestuur daarover hadden gepraat, heeft de raad besloten die bomen om te kappen. Nu kan de molen dus weer draaien en daarmee is het gelukkig weer een echte molen en niet een dood gebouw, dat gedoemd is tot verval".

Molenbelang

„Helaas kan ik ook voorbeelden te over geven van situaties waarin we minder begrip ontmoeten bij de officiële instanties. En dan heb ik het niet alleen over gemeentebesturen en provinciale besturen, maar ook over Staatsbosbeheer (SBB). Daarbij wil ik wel aantekenen, dat „fouten" vaak onbewust worden gemaakt en dat men na uitleg onzerzijds wel begrip toont. SBB adviseert het ministerie van Verkeer en Waterstaat bij voorbeeld over de beplanting langs de rijkswegen en daarbij wordt lang niet altijd rekening gehouden met de molens die in de buurt van die rijkswegen staan. Neem bijvoorbeeld het rijtje van drie molens in Zevenhuizen. De molens staan vlakbij de rijksweg Den Haag-Utrecht. Langs die rijksweg staat een heel scherm van hoge bomen, dat veel wind uit noordelijke richting wegneemt voor die molens. Het is zelfs zo dat in de zomer als het blad aan de bomen zit de molens vanaf de weg nauwelijks zichtbaar zijn. En dat is ook heel jammer voor de voorbijgangers, want het is een uniek Hollands plaatje. Een soortgelijk verhaal gaat op voor de drie molens van Wilsveen. Daar neemt een bomenscherm langs de rijksweg Den Haag-Amsterdam een groot deel van de wind weg. En zo zijn er jammergenoeg meer situaties in Nederland op te noemen, waarin het belang van de molens ondergeschikt is gemaakt aan andere belangen. Of dat nu economische, planologische of wat voor belangen dan ook betreft, feit is dat het molenbelang

vaak het onderspit delft. En dat terwijl Nederland zelfs tot ver over onze grenzen bekend staat als een land met veel molens. Als we willen dat dat zo blijft, zullen we daar ook naar moeten handelen en ervoor zorgen dat onze molens in stand blijven. Vandaar ons dringend beroep op iedereen die zich in de omgeving van een molen met plannen voor de aanleg van beplanting of bebossing of met bouwplannen bezighoudt, om ook het belang van die molen zwaar te laten wegen. Wij zouden graag zien, dat men ons in dergelijke gevallen van tevoren om advies vraagt. Want voorkomen is ook hierbij beter dan genezen", zo vindt de heer De Vries.

Bij de Vereniging „De Hollandse Molen" is het rapport van de werkgroep Molenbiotoop getiteld „De inrichting van de omgeving van molens" verkrijgbaar, waarin onder meer de normen staan voor de beplanting en bebouwing in de nabijheid van molens uit het oogpunt van windbelemmering. Dit rapport is te bestellen op het adres van de vereniging: Herengracht 476, 1017 CB AMSTERDAM, tel. 020-238703.

Staatsbosbeheer

„Alle belangen zorgvuldig afwegen"

„Met het pleidooi in z'n algemeenheid kan ik vanuit het gezichtspunt van landbouwschap van harte instemmen. Met het recht van windvang, waardoor de vrije windvang wordt gewaarborgd, wordt door de landschapsarchitecten van Staatsbosbeheer daar waar mogelijk, rekening gehouden." Aldus een reactie van de heer ir. T. A. M. van Keulen, hoofd sector Landschapsbouw van Staatsbosbeheer, op het standpunt van de vereniging „De Hollandse Molen" over de inrichting van de omgeving van molens, verwoord door de heer G. de Vries.

Het recht van windvang houdt volgens de heer Van Keulen vandaag de dag in, dat binnen een straal van 100 m rond de

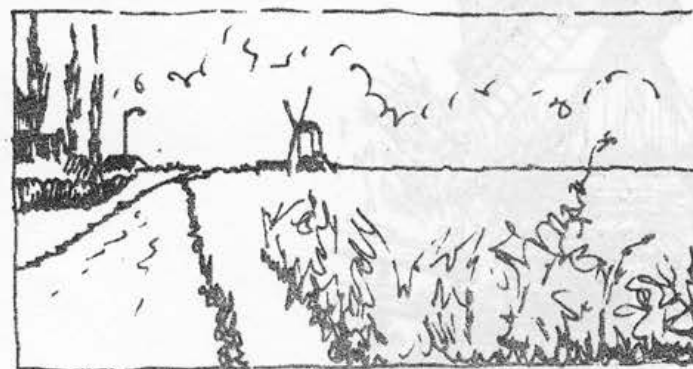
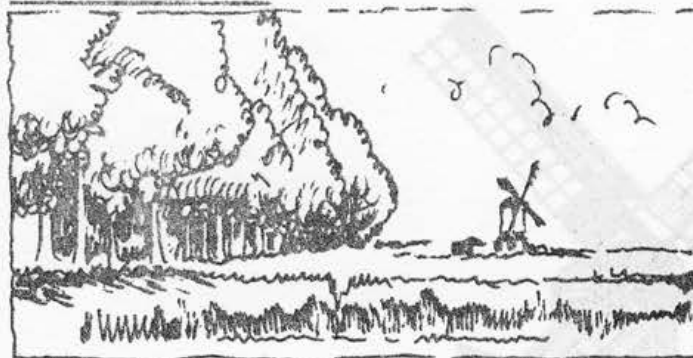
De molen in Batenburg voor en na het rooien van de rij bomen langs de weg

molen geen hindernis aanwezig mag zijn, op een afstand van 500 à 600 m is bebouwing of beplanting tot 6 m hoogte mogelijk en op 900 à 1000 m tot 10 m hoogte.

„Bij het opstellen van landschapsplannen bij de verschillende vormen van landinrichting is dit recht van windvang voor de landschapsarchitect een uitgangspunt. In het kader van deze landschapsplannen zijn overigens een groot aantal molens gerestaureerd en soms zelfs verplaatst, opdat zij opnieuw een functie kunnen vervullen", aldus de heer Van Keulen. „In het geval van het Bieslandse Bos hebben we te maken met een 6 meter hoog restant van een molen, zonder bovenbouw dus. Bij de planvorming omtrent het Bieslandse Bos was er geen uitzicht op een mogelijke restauratie. Ondanks dat is wel met de gedachte gespeeld de betreffende molen te verplaatsen, naar een plek waar deze molen opnieuw een functie zou kunnen vervullen.

Met betrekking tot de molens bij Zevenhuizen, hebben we te maken met de verhoogde ligging van een spoorlijn met parallel daaraan de autosnelweg die betrekkelijk hoog over de Rotte heengaait.

De verkeersveiligheid ter plaatse eist een afschermdende beplanting tussen spoorlijn en autosnelweg in verband met licht-hinder van de treinen ten opzichte van de autosnelweg. Uit een en ander blijkt dat vaak verschillende aspecten in het geding zijn, die bij de planvorming moeten worden afgewogen. Helaas is het in sommige gevallen dan zo dat andere belangen zwaarder moeten wegen. Men mag er echter van uitgaan dat de landschapsarchitecten van het Staatsbosbeheer zorgvuldig met alle belangen omspringen", zo besluit de heer Van Keulen.

ADVERTENTIE

Gevraagd : BLIKSEMAFLEIDER-CONTROLEURS

Jarenlang heeft Nico van Weelden de controle van bliksemafleiderinstallaties voor het Gilde verzorgd. Door tijdgebrek kwam hij hier de laatste jaren niet meer aan toe.

Het Gilde streeft er nu naar TWEE controleurs te benoemen :

één die Noord-Nederland voor zijn rekening neemt en

één die Zuid-Nederland voor zijn rekening neemt.

VEREISTEN: Veel vrije tijd om de bij het Gilde aangemelde molens in zijn (haar) regio door te meten.

Voorts moet de controleur in staat zijn meetrapporten op te stellen. Die gaan naar de eigenaar, molenaar, Gilde, Hollandsche Molen en Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

De aanstaande controleur moet bereid zijn ingewerkte te worden in de bliksemafleider-materie. De gedachten gaan uit naar personen met een electronische achtergrond.

VERGOEDINGEN: De controle-werkzaamheden geschieden op vrijwillige basis. Er worden vergoedingen gegeven voor reis- en verblijfkosten en administratiekosten.

REAKTIES :Telefonisch of schriftelijk aan :

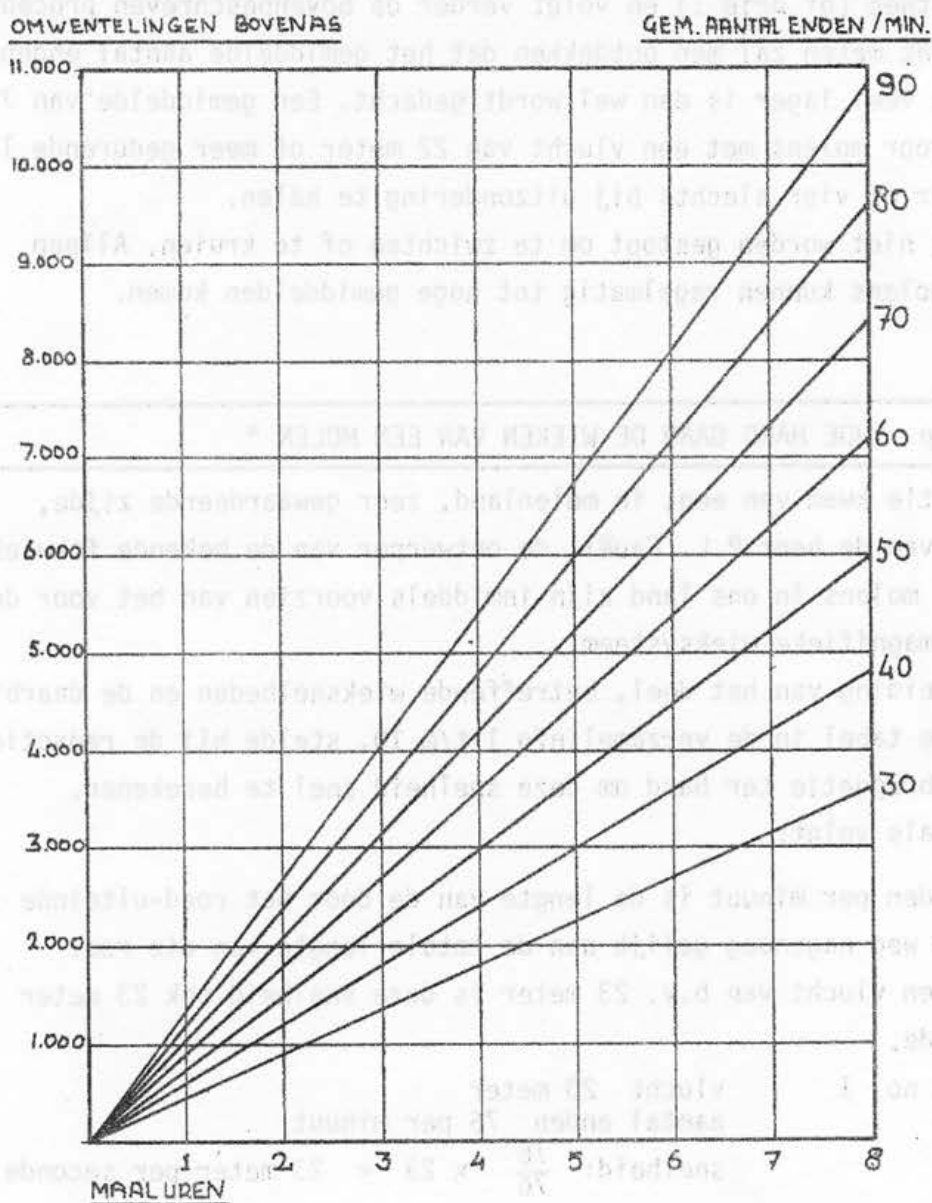
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Postbus 1372,
1500 AJ ZAANDAM Tel. 075 - 311639

Naar aanleiding van de meest fantastische verhalen over het aantal enden die een molen soms schijnt te kunnen maken, is hierbij een grafiek gemaakt waarop gemakkelijk is af te lezen hoeveel enden een molen in werkelijkheid per minuut draait.

Deze grafiek is echter alleen bruikbaar voor molens die met een teller zijn uitgerust.

Men dient steeds de eindstanden van de vorige maaldag te noteren. Door deze stand af te trekken van de bereikte stand op de maaldag vindt men het aantal omwentelingen van de maaldag.

Vanuit de linkse verticale lijn trekt men een denkbeeldige rechte lijn naar rechts vanaf de plaats van het gevonden aantal omwentelingen.

Vanuit de onderste horizontale lijn trekt men een denkbeeldige rechte lijn omhoog vanaf de plaats van het aantal maaluren.

Vanaf de plaats waar beide denkbeeldige lijnen elkaar kruisen trekt men een denkbeeldige diagonaal naar rechts omhoog, parallel aan de reeds getekende diagonalen. Op de kruising met de rechtse verticale lijn vindt men dan het gemiddelde aantal enden per minuut dat de molen heeft gemalen. De grafiek is ook bruikbaar bij meer dan acht maaluren.

In dat geval deelt men het aantal omwentelingen, zowel als het aantal uren door twee (of drie !) en volgt verder de bovenbeschreven procedure.

Bij frequent meten zal men ontdekken dat het gemiddelde aantal enden per minuut veel lager is dan wel wordt gedacht. Een gemiddelde van 70 enden is voor molens met een vlucht van 22 meter of meer gedurende langer dan een uur of vier slechts bij uitzondering te halen.

Er mag dan niet worden gestopt om te zwichten of te kruien. Alleen kleinere molens kunnen regelmatig tot hoge gemiddelden komen.

Reactie op "HOE HARD GAAN DE WIEKEN VAN EEN MOLEN "

Deze reactie kwam van een, in molenland, zeer gewaardeerde zijde, namelijk van de heer P.L. Fauël, de ontwerper van de bekende fokwiek. Reeds 123 molens in ons land zijn inmiddels voorzien van het voor de molen zo magnifieke wieksysteem.

Naar aanleiding van het deel, betreffende wieksnelheden en de daarbij geplaatste tabel in de verzamelinfo 1 t/m 10, stelde hij de redactie een ezelsbruggetje ter hand om deze snelheid snel te berekenen.

Dit gaat als volgt:

Bij 76 enden per minuut is de lengte van de door het roed-uiteinde afgelegde weg nagenoeg gelijk aan de totale lengte van die roe.

Dus bij een vlucht van b.v. 23 meter is deze snelheid ook 23 meter per seconde.

Voorbeeld no. 1

vlucht 23 meter

aantal enden 76 per minuut

snelheid: $\frac{76}{76} \times 23 = 23$ meter per seconde

Voorbeeld no. 2 vlucht 28,20 meter
 aantal enden 80 per minuut
 snelheid: $\frac{80}{76} \times 28,20 = 29,68$ meter per seconde.
 In km/uur is dit $3,6 \times 29,68 = 106,8$ km/uur

Een tweede ezelsbruggetje was de volgende:

Wanneer loopt een molen met een endensnelheid van 25 m/sec. ?

Het antwoord is : aantal asomwentelingen x 100, gedeeld door vluchtlengte.

Voorbeeld 80 enden
 vluchtlengte 20 meter

$$\frac{80 : 4 \times 100}{20} = 100 \text{ enden}$$

80 enden
 vluchtlengte 28,20

$$\frac{80 : 4 \times 100}{28,20} = 70,9 \text{ enden}$$

DE WIPMOLEN

*Ze is een keurig dametje,
 met kleertjes in de vouw.
 Van buiten is ze stemmig grijs,
 van binnen echt een vrouw.*

*Haar handen wuiven in de lucht
 als wieken naar een wolk.
 Ze is het liefste dametje
 van heel het molenvolk.*

*Ze staat er met haar wijde rok
 te dansen in het groen.
 Als ik die bovenkruier was
 gaf ik haar zo een zoen.*

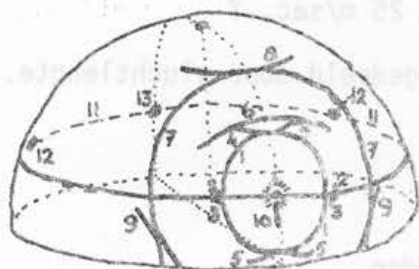
Piet Los

Uit: Wijnazijn - Kok, Kampen

De vorige maal ging het onder meer over halo's en de grote verscheidenheid in vormen waarin zij zich kunnen voordoen.

Op pagina 16 stond toen een grote tekening, waarop bijna alle verschijnselen voorkwamen. Daarbij behoorde ook een onderschrift. Dat is echter weggefallen, daarom beginnen we daar nu mee.

1. Kleine kring op 22°
2. Bijzonnen op 22°
3. Bogen van Lowitz
4. Bovenraakboog van 22°
5. Benedenraakboog van 22° . Deze is alleen te zien als de zon hoog genoeg aan de hemel staat
6. Boog van Parry (zeldzaam)
7. Grote kring van 46° . Vrij zwak.
8. Circumzenitale boog. Deze staat vrijwel

recht boven de waarnemer, echter alleen bij een zonnestand lager dan 30° .

9. Benedenzijdelingse raakbogen aan de grote kring.

10. Zuil. Verticale lichtband bij een lage zonnestand.

11. Bijzonnenring of parhelische ring.

12. Bijzonnen van 120°

13. Tegenzon.

OVER WINDHOZEN

Het verhaal van de vorige keer werd geschreven op de avond dat de uitgebreide wervelstorm "Charley" in de middag met een front passeerde.

Dat gebeurde op dinsdag 26 augustus. Ook toen al was het verleidelijk om daarover te gaan uitwijden. Omdat het midden in de week gebeurde zag ik daar toen vanaf.

Later werd door het verschijnen van een zeer uitgebreide publicatie in het maandblad "Weerspiegel" duidelijk dat in Groningen een echte windhoos of tornado heeft plaatsgevonden, die op een haar na de molen van Overschild heeft gemist. Ook de molens van Kolham en van de Hoeksmeer werden op minder dan één kilometer gepasseerd.

Tussen 16.00 en 16.30 uur is er een zware regenbui ten oosten van Groningen waarbij zich géén hagel of onweer voordoet. Tijdens deze bui ontstaat echter in een smalle lange strook een windhoos, die - zoals zo dikwijls - in een strakke ZZW-NNO-baan van het Zuid Laardermeer naar de kleine camping van Ekenstein (tussen Wirdum en Appingedam) trekt.

ROUTE EN SCHADE

Camping Meerwijk. Nabij de noordpunt van het Zuid Laardermeer. Vijf caravans totaal vernield. Enkele caravans gaan te water. Lichte visbootjes worden uit het water getild. Bij een dubbel woonhuis worden muren en dak ontzet en wordt de bagger met het water uit het meer naar binnen gesmeten.

- Borgweg Tientallen bomen gaan met wortels en al uit de grond. Er zijn zwaar beschadigde huizen en boerderijen.
- Scharmer Een boerenschuur gaat plat.
- Woudbloem Tientallen bomen ontworteld. Twee boerenschuren vernield. Een VW-busje wordt met drie inzittenden van de weg getild en in een droge sloot gesmeten.
- Schaaphok Een onbewoond huis gaat tegen de grond. Een vrij zware boot wordt op de kant gesmeten.
- Overschild In dit dorpje staat de molen vlak ten noordwesten van de wegkruising waaromheen de bebouwing zich bevindt. Aan de andere zijde van de kruising staat het kerkje, dat er met een aantal scheuren in de muren vanaf komt. Van een pas gerenoveerde boerderij wordt het dak opgelicht en een zijgevel weggedrukt.

De snelheid van de hoos was ongeveer 85 km/uur. De buitenradar van het KNMI signaleerde een hoogte van de buientoppen van slechts 4 tot 5½ km.

Het begin van de hoos wordt te 16.20 uur gemeld door een motoragent uit de buurt van Borgweg: "Ik zie een windhoos in de richting van het Foxholstermeer. Er vliegt van alles door de lucht." Om 16.28 passeert de hoos Overschild. Landgoed Ekenstein. Van het nieuwe badgebouw op de camping vlak ten oosten hiervan, verdwijnt het dak. De hoos passeert hier enkele minuten na half vijf.

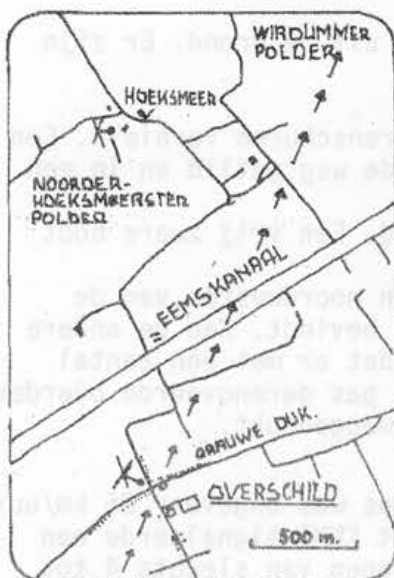
De hoos heeft niet voortdurend het aardoppervlak bereikt en ging voor een flink stuk over dun bewoonde gebieden. Daardoor is de schade beperkt gebleven. Soms is op de ongeoogste velden geen spoor te zien. Maar in de buurt van Overschild zakt de hoos weer omlaag. Verschillende daken worden een stukje opgetild. Bomen gaan met wortel en al uit de grond en worden weer recht op in hetzelfde gat terug gezet. Vlak ten noorden van het Eemskanaal gaat de hoos weer wat omhoog want het stro op het veld blijft daar liggen.

De "spoorbreedte" was bij het begin bij het foxholstermeer 60 meter. Even ten zuiden van Ekenstein toen de hoos op z'n hevigst was, was het spoor slechts 10 meter breed. Daarbuiten bleef alles liggen.

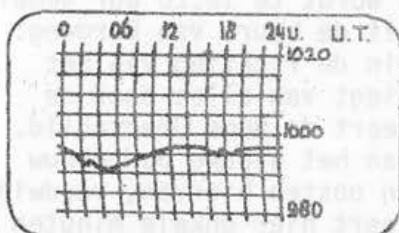
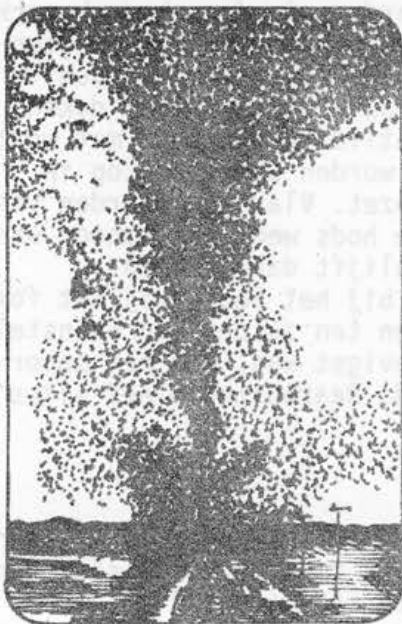
HOZEN TE HEEMSKERK

In de vroege morgen van 10 september 1986 waren er ten westen van Heemskerk twee hozen te signaleren. Boven land was het toen nog windstil en er was een temperatuur van ongeveer 4° C. Echter ongeveer 4 km naar het westen, over het duin was het 10° warmer en er stond een Beauf.4 uit het WZW. Angstaanjagende wolkenformaties buitelden er over het Noordzeekanaal naar het NNO. Twee zwarte slurven werden er gezien, die vanuit de zware bewolking

BARN V. D. HOOE

BAROGRAM MET TWEE ONWEERSNELSIES
TE PURMEREND OP 19 OCT.

omlaag hingen en waaruit na korte tijd een grote hoeveelheid gebroken glas naar beneden kwam vallen, die even tevoren het dak van enkele kassen vormde. Het toeval wilde, dat de baan van de hopen op 150 m afstand van het KNMI windstation langsliep en dat er twee professionele geijkte windmeters in deze baan stonden!

De ene werd echter door een gelanceerde glasherf geheel uitgeschakeld en de andere gaf een hoogste snelheid van....

Ook dat zal nooit bekend worden, want dit apparaat registreert slechts één maal per minuut.

DRIE WIEKEN, EEN RAAR GEZICHT ...

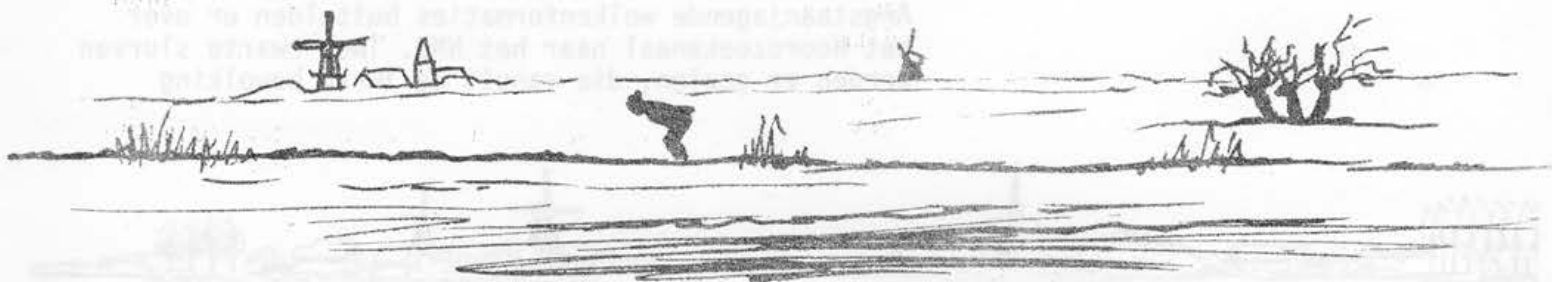
Na een fraaie nazomer met droog en vrij warm weer heeft deze herfst dan toch krachtadig van zijn onafwendbare aanwezigheid blijk gegeven. Nadat wekenlang de lagedrukgebieden een duidelijke voorkeur aan de dag legden voor de streek rond IJsland (evenals trouwens de groten der aarde in die tijd) en de bijbehorende fronten niet veel meer dan wat wolkjes in onze buurten brachten, kwam op zondag 19 oktober dan eindelijk het zwaardere geschut. In Rijnland draaiden die middag enkele molens. De eerste draaide met halve zeilen een flinke gang, maar een tweede, gestroomlijnde wipmolen liep écht hard, zonder zeilen. Maar misschien draaide hij uit zijn werk.... De Googermolen, een grote stenen poldermolen met een lange vijzel kon echter maar moeizaam rondkomen en stond ook regelmatig stil.

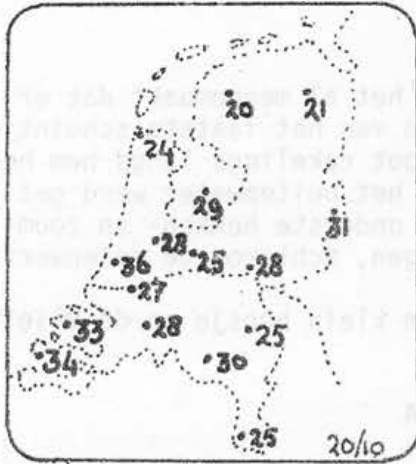
Op weg naar Noordholland begon het weer danig te verslechteren. Er begonnen flinke buien te groeien vanuit het westen.

Even boven Alkmaar was echter iets ongelooflijks te zien. Daar stond een molen met drie wieken! Nou was het de nacht daarvoor ook niet van dat fraaie weer geweest, maar dat het zo erg was, nee dat was toch moeilijk voor te stellen. Maar inderdaad, op de werf van de Grebmolen lag een vers afgebroken eind. Ogenschojnlijk zonder veel schade te hebben aangericht, lag daar een in slechte staat verkerende roe. Hij was niet geveld door zwaar weer, maar afgemalen, zoals de molenaar mij meedeelde. Dus toch te zwaar weer.....

Tegen de avond kwamen prachtige, scherp afgetekende rijen buien met onweer en soms hagel de lucht angst-aanjagend verfraaien.

In de buurt van Purmerend waren fraaie bliksems te zien, die van oost naar west als het ware oversprongen van de ene buienhaard naar de andere.

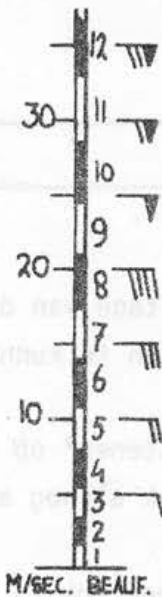

MAX. VLAAG (M. SEC.)

MAX. 10MINUTEN-GEM. WIND (M. SEC.)

M/SEC. BEAUF.

Er hebben op die zondag al zeer zware windstoten het land geteisterd. Op de KNMI-stations bij voorbeeld : Vliegbasis Valkenburg 65 knopen, dat is bijna Beauf. 12 ; Zierikzee 55 knopen, d.i. Beauf. 10 (27 m/sec.)

Alleen in het Zuidoosten van het land was niet overal sprake van onweer. Op deze late zondagmiddag was er al vrij veel wind op te meten, maar zoals we zagen, daar viel nog wel mee te malen. Uitgezonderd in de buien natuurlijk.... Toch was dit alles maar kinderspel vergeleken met het spektakel, dat op de daaraanvolgende maandag losbarstte.

WINDKRACHT 12 OF HET NIKS IS

Het is nauwelijks zinvol om hier schadegevallen door de zware storm veroorzaakt, te gaan noemen. Iedere vrijwilliger zal daarvan legio voorbeelden in zijn eigen omgeving kunnen opnoemen.

Op het gebied van stormen zijn we in de loop van de jaren wel wat gewend. Toch was het deze keer wel erg. Mijn eigen windmeter, die in een buitenwijk van de stad op een elf meter hoge mast staat, gaf als maximum vlaag 26 m/sec. aan. Dat is iets dat in jaren niet is voorgekomen, want dat is voluit windkracht 10, endat in de bebouwde kom.

-Ofschoon de Beaufortschaal is bedoeld voor het aangeven van een tien minuten gemiddelde windsterkte, wordt hij hier gemakshalve toch maar gehanteerd.-

In een baan van Noord Holland naar het Noordoosten trok de kern van een depressie, die boven Eelde een minimum luchtdruk had van 973 mbar. Het bijbehorende koufront passeerde tussen ongeveer 13 uur te Zeeland en 17 uur te Groningen.

De draaiing van de wind was vooral in het Noorden zeer frappant door de direkte nabijheid van de depressiekern. In het Westen was het vooral de geweldige gemiddelde windsnelheid die opviel. (B.v. Valkenburg (Z.H.) Beauf.10 voor een tien minuten gemiddelde om 15 uur). Daarbij kwamen tijdens de kou-frontpassage ook nog vlagen voor die langs de gehele kust ruimschoots windkracht 12 haalden. Daarmee waren de voorwaarden ruimschoots aanwezig om flinke schade te veroorzaken. Stormen van dit kaliber hebben in het verleden wel het einde van complete molens betekend.....

GEM. WINDSNELHEID EN RICHTING
20/10 13.00 U.

GEM. WINDSNELHEID EN RICHTING
20/10 16.00 U.

TUSSEN HAAKJES

Welke molenaar heeft het al meegemaakt dat er tijdens het wegrollen van het laatste schuintje, een verdwaalde roeiboot rakelings langs hem heen komt vliegen die uit het buitenwater werd getild en, na dwars door de onderste hekken- en zoomlatten te zijn gevlogen, achterop de molenwerf neerkwakte?
(Echt gebeurd bij een klein hoosje op de Vlietmolen te Lexmond).

DE SCHAAL VAN FUJITA

Evenals er de schaal van Beaufort bestaat voor gemiddelde windsterkten boven land, en met een kleine uitbreiding ook voor boven zee, zo bestaat er nu ook zoiets voor windhozen of tornado's. Er is een Amerikaan, een zekere Fujita, die dat heeft ontwikkeld. Ook deze schaal bevat een beschrijving van de bijbehorende verschijnselen per schaaldeel, evenals bij Beaufort. De benamingen, die hij heeft gebruikt, lijken nogal gefantaseerd. We moeten echter bedenken dat Beaufort uit kon gaan van eeuwenoude historische benamingen uit de scheepvaart. De Groningse windhozen, die in het begin van dit artikel werden beschreven, werden door de geclassificeerd als F(ujita) 2, tot aan Overschild en waarschijnlijk F 3 in de buurt van het Eemskanaal.

WAT WAS DAT VOOR 'N MOLENZAAK ?

Nu het was een stelwig in de steenbus van een maalkoppel.

Met deze wig wordt de stelneut aangewigd.

Deze mogelijkheid is in de steenbus aanwezig om de slijtage van de hals van het peerijzer of bolspil en de hardhouten neuten te kunnen opvangen.

Het fijne hiervan kunt u vinden in het boek "Zingende Stenen" op bladzijde 71 punt IX-3. (Wellicht een reden om dit boek alsnog aan te schaffen).

Er kwam slechts één oplossing binnen en deze was nog goed ook !

Dus de desbetreffende vrijwillige (koren)molenaar viel in de prijzen.

De Eendracht, 1887

MOLEN "DE EENDRACHT" SEBALDEBUREN

Een molen, die in 1987 100 jaar bestaat en nog steeds maalt.

Een eeuw geleden sloeg de bliksem in de vorige molen, met als noodlottig gevolg, dat een fikse brand uitbrak.

De gehele geschiedenis van de molen en de polder, die zij bemaalt is op schrift gesteld door de vrijwillig molenaar H. Berends.

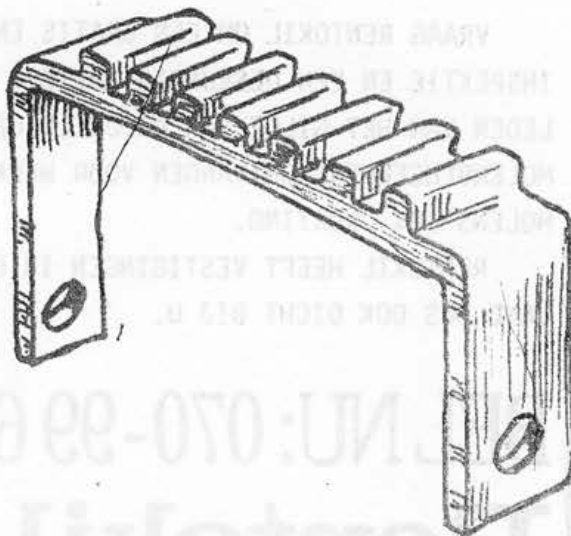
Al met al een zeer lezenswaardig boekje van een molen in het Hoge Noorden.

Wij bevelen het van harte aan.

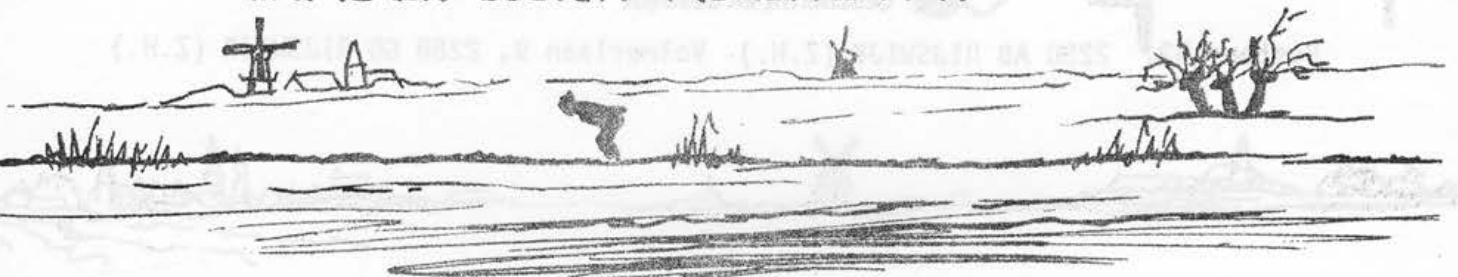
Het boekje is te bestellen door overmaking van f 7,75 op girorekening 227057 of Bankrekening 3237.20.692 t.n.v.

H. Berends onder vermelding van Molenboekje. Het bedrag van f 7,75 is inclusief verzendkosten.

Nadere inlichtingen : 05946 - 12700.

WAT IS DIT VOOR'N MOLENZAAK?

 RESULTAAT VAN DE NAJAARSEXAMENS 1986

Op woensdag 1 oktober slaagden op molen "Ebenhaëzer" te Enumatil

P. Bethlehem uit Enumatil ; P. de Jong uit Menaldum (Friesland) ;

O.S. Lesman uit Grijpskerk; J. Oosterhoff uit Ezinge en R. Brons uit Middelstum.

Op donderdag 2 oktober slaagde op molen Edens te Winschoten

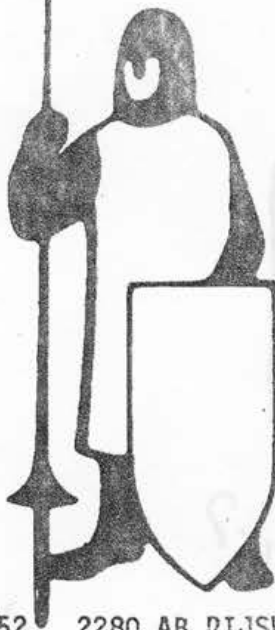
H. Bossen uit Vlagtwedde

Op vrijdag 10 oktober slaagden op de "Broekmolen" te Streefkerk

R.J. den Hertog uit Leiderdorp ; F.J. van der Stelt uit Nw-Lekkerland ;

F.J.M. Klören uit 's Gravenhage en C.D. Kamp uit Heerjansdam.

**SCHADE DOOR HOUTWORM, BOKTOR,
ZWAM EN SCHIMMEL?
DOORSLAAND OF OPTREKKEND VOCHT?
OVERLAST VAN DUIVEN OP GEBOUWEN ?**

VRAAG RENTOKIL OM EEN GRATIS EN VRIJBLIJVENDE
INSPEKTIE EN EEN DESKUNDIG ADVIES.

LEDEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS EN
MOLENBEHEERDERS ONTVANGEN VOOR WERKZAAMHEDEN AAN
MOLENS 10% KORTING.

RENTOKIL HEEFT VESTIGINGEN IN GEHEEL NEDER-
LAND DUS OOK DICHT BIJ U.

BEL NU: 070-99 65 64

Rentokil

beschermt en bestrijdt

Postbus 52, 2280 AB RIJSWIJK (Z.H.) Volmerlaan 9, 2288 GD RIJSWIJK (Z.H.)

Op woensdag 15 oktober slaagden op de Walmolen te Doetinchem

J.M. Jansen uit Elden ; A.E. van der Voet uit Lienden en
T.V. Vellinga uit Dronten.

Op dinsdag 28 oktober slaagden op molen "Zeldenrust" te Geffen

P.C.M. Simons uit Cuyk; M.B.M. Castelein uit Waalwijk en
J.H. Tielemans uit Eindhoven.

Op vrijdag 31 oktober slaagden op de "Leemansmolen" te Vriezenveen

C. van Gaans uit Zwolle; C.N. Bruin uit Emmeloord en C.C.M. Stoelinga
uit Sint Jansklooster.

Op woensdag 5 november slaagden op molen "De Hoop" te Zoetermeer

A. Veloo uit Zoeterwoude ; H. van Houwelingen uit Montfoort (Utrecht);
A.W. Witzel uit Geesteren en J. Springer uit Rotterdam.

Wij hopen, dat al deze geslaagden hun 'draai' zullen vinden, zodat er
weer 23 molens meer draaien !

CERTIFICATEN MOLEN MEDEMBLIK

Stichting "De Medembliker Meelmolen" is al een flink eind op weg met haar
plan tot het opnieuw bouwen van een korenmolen in deze Westfriese stad.
De daarvoor (300 jaar oude) aangekochte en getransporteerde Zaanse achtkanter
"De Herder" uit Willeskop ligt in Medemblik opgeslagen en op de dijk, op de
plaats waar tot 1946 ook een korenmolen stond, verrijst nu een achtkantig stuk
metselwerk op betonnen fundering, dat veel belangstelling trekt.

De giften komen goed binnen. Het grote werk (en de vele kosten...) moet
echter nog komen. Daarom heeft de Stichting de hulp hard nodig van alle
molenvrienden en -vriendinnen in ons land.

Vanaf nu geeft de Stichting nl. certificaten van deelneming uit. U kent ze
wel: men koopt d.m.v. zo'n certificaat symbolisch een deel van de molen
(Bijv. een stukje van een roede, een deel van de as enz.).

Uw certificaat komt op uw eigen naam te staan. U bepaalt (met een minimum
van f 25,--) zelf het bedrag van deelneming en welk onderdeel, zolang de
voorraad strekt, om het eens zo te zeggen.

Wilt u helpen Medemblik weer rijk te maken met een molen op de dijk, wordt
dan ook deelnemer. Dat kan heelvoudig door een briefje of kaartje te sturen
naar" St. "De Medembliker Meelmolen", Graaf Florislaan 10, 1671 EK Medemblik.

U kunt ook bellen : 02274 - 1260.

NIEUWE LEDEN VAN HET GILDE

A.P. van Westrhenen, Culemborgse Grindweg 2, 4003 CJ TIEL
 P.R. Klungel, De Sluiskampen 33, 9422 AN SMILDE
 M.M. Binneweg, Julianastraat 10, 4931 CW GEERTRUIDENBERG
 J.T.F.M. Heys, Bilderbeekstraat 26, 5831 CX BOXMEER
 H.J. v.d. Voort, Molenstraat 176, 2681 BW MONSTER
 H.P. Thijssen, Espenstraat 34, 5453 SX LANGENBOOM
 J. de Lange, Wendakker 15, 7854 RE AALDEN
 G.W. de Lange, Prinsenlaan 24, 6721 EC BENNEKOM
 H Yskes, Papegaaistraat 18, 1561 ET KROMMENIE
 H.D. van Hoorn, Wierde 31, 9965 TA LEENS
 C.J.F. Westrik, Gruttolaan 7, 1766 JW WIERINGERWAARD
 M.P. Jacobs, Genieweg 21, 1566 NJ ASSENDELFT
 C.J. Vermeule, Pr.Mauritsstraat 18, 4332 TX MIDDELBURG
 C.P.M. van Dongen, Jachthoornstraat 4, 5454 CC ST HUBERT
 R.W.M.M. van Stiphout, Engelenstraat 1, 6532 XL NIJMEGEN
 H.J.M. Schreurs, Klaproos 17, 3755 HW EEMNES
 J. Lanjouw, Kastanjestraat 2, 7844 NL VEENOORD
 A.H.P.M. Meesters, Raadhuisstraat 49, 4701 PM ROSENDAAL
 R.N.M. van Beers, J.Evertsenstraat 13 II, 1057 BL AMSTERDAM
 S. Vleeshakker, Troelstrastraat 2, 7844 KK VEENOORD
 R.G.H. Kiburg, Hollandsepad 196, 1506 GN ZAANDAM
 H.P.J. Lejeune, Potteriestraat 47 a, 6216 VC MAASTRICHT
 M.P. Bozuwa, A.Cortenbachstraat 64, 5611 TH EINDHOVEN
 T.C. Deelen, Zonегge 19-12, 6903 GV ZEVENAAR
 W.R. de Vet, Appelvink 6, 3435 RX NIEUWEGEIN
 R.W. Kropf, Floris Versterlaan 28, 2343 RV OEGSTGEEST
 A.H.M. Overbeek, Schoolstraat 85, 7471 WT GOOR
 A. Jongkind, Jan Hamerstraat 69, 8172 XJ VAASSEN

HOUTHANDEL EN HOUTZAGERIJ

CORN. HEIJMAN B.V.

Levering van diverse houtsoorten t.b.v.
Scheepsbouw-Molenbouw-Bungalows etc.

Levering ook aan particulieren

Vraag onze uitgebreide houtsoortenlijst.
Tel. 03402 - 31308

Houthandel en Houtzagerij
Corn. Heijman B.V. Nieuwegein.

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

- bladen voor maalboekje leden-in-opleiding gratis
- bladen voor maalboekje geslaagde leden "
- richtlijnen voor het examen vrijwillig molenaar "
- modelcontract voor vrijwillige molenaars "
- folder Gilde-verzekeringen "

- Informatie I t/m X (algemene informatie over praktijk, zeilen, smeren, vangen, weer, onderhoud, bliksem-afleider e.d.)
- Informatie XII (opbouw wipmolen en achtkante molen) G.Pouw
- Informatie XVI (waarom draaien wieken linksom, waarom hellende as, tonmolen) E. Smit
- Informatie XVII (turbine-molens) J. Meessen
- Informatie XIX (molenaarservaringen) J. Kaal
- Informatie XX (kruierwerken) G. Pouw

Informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV zijn in boekvorm uitgekomen:
"Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw.

Voor inlichtingen en bestellen van boeken kunt U contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde van Vrijwillige Molenaars:
Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159 - 45428.

VOOR DE OPLEIDING BENODIGDE EN AANBEVOLEN LITERATUUR

- Molens Ir. F. Stokhuizen 5e herziene druk. ISBN 9022842444
- Opleiding Watermolenaar Ing. J. den Besten. Prijs en levering aanvragen bij Ing. J. den Besten, Vreelandseweg 12, 3632 EP Loenen a/d Vecht. Tel. 02943 - 3364.
- Kijk op molens J.Th. Balk Uitgave Elsevier ISBN 9010024458
- De Windmolen en zijn onderdelen J.G. Wiessner
Postgiro 1162733 t.n.v. penningmeester Vrienden v.d. Gelderse Molen.
Tel. 080 - 770725 i.v.m. prijs.
- Zingende Stenen D.J. Abelskamp
f 45,-- excl. f 7,50 verzendkosten.
- Rond Zingende Stenen D.J. Abelskamp e.a.
f 45,-- excl. f 7,50 verzendkosten
- Girorek: 148232 t.n.v. Rabo-bank Midden-Westland
t.g.v. rek. 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie, Barendse te Poeldijk.
- Beide boeken gelijktijdig besteld :
f 99,-- incl. verzendkosten.

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

VRIJWILLIGE

HET GILDE VAN

MOLENAARS